

نظام بانکی در انتظار طرح تحول

مصاحبه با دکتر حسین عیوضلو

طاهره اکبری آلاشتی*
وهاب قلیچ**

مقدمه

اطلاعات اقتصادی، عدم توسعه بانکداری الکترونیکی، عدم اجرای مؤثر عقود مورد نظر در قانون بانکداری بدون ربا و عدم توسعه سایر بازارها و ابزارهای مالی و ساختار نامناسب دارایی و بدهی‌ها به عنوان مشکلات مهم نظام بانکداری یاد شده است.

در مقابل، در این طرح برای رفع موانع پیش‌روی نظام بانکی راهکارهای مختلفی با عناوین هدایت صحیح منابع مالی به سمت سرمایه‌گذاری و تولید، اعتلای نظارت، ارتقای کارایی از طریق توسعه بانکداری الکترونیکی، ایجاد مؤسسات تخصصی، توسعه رقابت، استقرار پایگاه اطلاعات نظام بانکی و توسعه سنت پسندیده قرض‌الحسنه پیش‌بینی شده است. با این اوصاف، به نظر می‌رسد عدم اطلاع‌رسانی

از محورهای هفت‌گانه طرح تحول اقتصادی می‌باشد که در چهارمین سال فعالیت دولت نهم مطرح گردید. به نظر می‌آید بعد از شروع به کار طرح هدفمندسازی یارانه‌ها در سال جاری، زمان اجرای طرح تحول نظام بانکی نیز نزدیک باشد. بنا به اظهارات ریاست محترم جمهوری، اجرای این طرح در سال آینده جزء اولویتهای اساسی در نظر گرفته شده است.

در طرح تحول اقتصادی از نابرابری فرصت‌ها و دسترسی به منابع و تسهیلات بانکی، پایین بودن شفافیت و نظارت نظام بانکی، تمرکز بالا، سلطه بانکداری دولتی، غیررقابتی بودن و پایین بودن سطح کیفی خدمات بانکی، عدم پشتیبانی از نظام آماری کشور در تولید

* کارشناس ارشد پژوهشی، گروه بانکداری، پژوهشکده پولی و بانکی.
** کارشناس ارشد پژوهشی، گروه بانکداری اسلامی، پژوهشکده پولی و بانکی.

مربوط به نحوه اجرای این طرح و جزئیات تغییر و تحول مدنظر در بخش‌های مختلف نظام بانکی، از نکات مبهم طرح باشد که ضرورت ایجاد ستاد و دبیرخانه‌ای برای آن را ضروری می‌نماید. در این راستا، مصاحبه‌ای با دکتر حسین عیوضلو، رئیس کارگروه تحول ساختاری بانک‌ها ترتیب داده شده است تا علاوه بر کسب اطلاعات مربوط به نحوه عملیاتی شدن این طرح، از اهداف تشکیل و حوزه فعالیت‌های این کارگروه نیز آگاهی یابیم.

در ادامه، متن مصاحبه با رئیس این کارگروه از نظر تان می‌گذرد.

اهداف کلی از اجرای طرح تحول نظام بانکی چیست و آیا سابقه اجرایی و نظری خاص برای این طرح وجود دارد؟

به نظر می‌رسد ابعاد طرح رئیس‌جمهور برای دیگران چندان روشن نیست. بسیاری از تفسیرها و برداشتها از طرح ایشان در حد گمانه‌زنی است و لزوماً نمی‌توان پیش‌بینی نمود که ایشان دنبال چه اهدافی از این طرح می‌باشند ولی به هر حال طرح اصلاح بانک‌ها از مدت‌ها پیش شروع شده است و شروع اولیه آن با دستور رئیس‌جمهور و ابلاغ ۷ بند در طرح تحول اقتصادی بوده است. از کل این ۷ بند استنباط می‌شود که دغدغه اصلی این است که بانک‌ها هم بایستی اسلامی عمل کنند و هم در مسیر رشد و تعالی کشور مؤثر واقع شوند. نظر رئیس‌جمهور از ابتدا بر این بود که نظام بانکی در این مسیر قرار ندارد لذا از ابتدا بحث تحول نظام بانکی را مطرح کردند.

یک رویکرد در این بحث، تحول رفتاری و ساختاری بانک‌ها بود که با محوریت معاونت بانکی وزارت اقتصاد و بانک مرکزی انجام شد و جلسات مختلفی در این زمینه شکل گرفت که نهایتاً به برخی اصلاحات منجر شد و به تشکیل یک سری نهادهای واسطه‌ای همچون مؤسسات اعتبارسنجی و توسعه بانکداری الکترونیک انجامید. پی‌گیری این مباحث با مسئولیت آقای دکتر پورمحمدی در معاونت بانکی وزارت اقتصاد بوده و هم‌اکنون نیز این بحث‌ها در بانک مرکزی و معاونت بانکی وزارت امور اقتصادی در حال پی‌گیری است.

در این بین کار دیگری در حوزه معاونت بانکی وزارت اقتصاد و در کارگروه بانکداری اسلامی آن در جریان بود که در آن طرح تفکیک بانک‌ها به گونه‌ای متفاوت با رویکردهای قبلی مطرح بود. در این طرح، تأکید بر این بود که بانک‌های تجاری با عقود با بازدهی ثابت و بانک‌های تخصصی با عقود مشارکتی عمل کنند. در این دسته‌بندی از خدمات قرض‌الحسنه‌ای بانک‌ها به شکل فعلی چندان استقبال نشد و کارگروه به بازتعریف این نوع خدمات قائل بود. توجه این رویکرد این بود که قرض‌الحسنه ماهیتی ویژه دارد و لذا بایستی عملیات

قرض‌الحسنه از بانک‌های تجاری تفکیک شده و بر عهده صندوق یا بانک قرض‌الحسنه گذاشته شود.

رویکرد دیگری در زمانی که جناب آقای دکتر صمصامی سرپرست وزارت اقتصاد بودند مطرح گردید. اساس این رویکرد آن بود که عملیات بانک‌ها ربوی است و بانک‌های تجاری بایستی به بانک‌های قرض‌الحسنه و بانک‌های تخصصی به شرکت‌های تأمین سرمایه تبدیل شوند. ولی از آنجایی که این رویکرد بین کارشناسان و نهادهای تصمیم‌گیر کشور مقبولیت نیافت، بعد از مدتی کنار گذاشته شد.

مجموعه فعالیت‌های دیگری نیز، به ویژه بعد از مطرح شدن طرح فوق‌الذکر در شورای هماهنگی بانک‌ها دنبال شد. از آنجا که تأکید اصلی در این مباحث به خدمات عام‌المنفعه و ارزان بود، نهایتاً تأکید بر این شد که عملکرد وجوه قرض‌الحسنه از عملکرد سایر فعالیت‌های بانک‌ها تفکیک شود، به این ترتیب که با تفکیک حساب‌ها، حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز به گونه‌ای مدیریت شوند که عملاً به فعالیت‌های قرض‌الحسنه تخصیص داده شوند. البته این مسأله در بسته سیاستی - نظارتی بانک مرکزی در زمان آقای دکتر مظاهری نیز مطرح و عملیاتی شد. اشتباه عمده‌ای که در این نوع مباحث چالشی وجود داشت این بود که در بعضی گزارش‌ها وجوه قرض‌الحسنه بانک‌ها بیش از حد برآورد می‌شد. می‌دانیم بر اساس قانون بانکداری بدون ربا، وجوه مربوط به حساب جاری بر اساس عقد قرض‌الحسنه تنظیم شده ولی این تعریف به این معنی نیست که کارکرد حساب پس‌انداز قرض‌الحسنه داشته باشد. حساب قرض‌الحسنه جاری تکلیف خاص خودش را دارد و نمی‌شود از آنها کاملاً استفاده قرض‌الحسنه‌ای داشت.

به دنبال جدی شدن این بحث‌ها و انعکاس آن به بانک‌ها با همکاری اعضای منتخب هیأت مدیره بانک‌ها و با پیگیری این موضوعات از سوی شورای هماهنگی مدیران عامل بانک‌ها، کارگروه راهبری طرح تحول بانکی (که زیر نظر شورای هماهنگی بانک‌ها فعالیت می‌کند) راه‌اندازی شد.

در کل چه محورهایی را می‌توان به عنوان محورهای اصلی طرح تحول بانکی برشمرد و دامنه اصلاحات مورد نظر در حوزه بانکی تا کجاست؟

هرچند حوزه‌ها و محورهای اصلاحات سیستم بانکی به طور واضح بیان نشده است، اما پیش‌بینی ما این است که اصلاح سیستم بانکی در حال حاضر در یک نگاه کلان، که وزارت اقتصاد بایستی آن را دنبال

آیا اصلاح قوانین بانکداری بدون ربا نیز مدنظر است؟

اصلاح قانون بانکداری بدون ربا نیز در حوزه اصلاحات بانکی مطرح است. در این زمینه از سال‌ها پیش اقدامات خوبی انجام شده که در دو سال اخیر سرعت بیشتری یافته‌اند. این کار توسط بانک مرکزی دنبال می‌شود و جمع مناسبی از خبرگان بانکی در این زمینه همکاری دارند. در حال حاضر ویرایش سوم قانون بانکداری تقریباً آماده شده که در دستور بررسی دفتر هیأت محترم دولت قرار دارد تا بعد از بررسی در قالب لایحه به مجلس شورای اسلامی تقدیم شود.

ضرورت ایجاد این کارگروه در پی اجرای طرح تحول بانکی چیست؟ به واقع جایگاه این کارگروه در اجرای این طرح چیست؟

بر اساس قانون پولی و بانکی قبل از انقلاب، در تصمیم‌گیری‌های کلی در حیطه بانک‌ها، در کلیه محافل بایستی قانون بانک‌ها و نماینده‌ای از بانک‌ها وجود داشته باشند و در شورای پول و اعتبار نیز عضو باشند که این مسأله خود سبب تثبیت جایگاه بانک‌ها می‌شد. اما در دهه‌های اخیر، حضور شبکه بانکی در محافل تصمیم‌گیری کشور کم‌رنگ شده است. این موضوع از زمانی که شورای عالی بانک‌ها منحل شد ضرورت بیشتری یافته است، زیرا بانک‌ها دیگر در شورای پول و اعتبار حضور ندارند. پس از آنکه شورای عالی بانک‌ها منحل شد، شورایی که بتواند به نحو مناسبی جایگزین آن شود به وجود نیامد. این در حالی است که وظایف شورای عالی بانک‌ها به هیچ عنوان تعطیل نشده است. بسیاری از این وظایف قانونی که قانون‌گذار بایستی به آنها توجه می‌کرد هم‌اکنون بر اساس قانون تسهیل اختیارات شورای عالی بانک‌ها به هیأت مدیره بانک‌ها تفویض شده است.

سؤال مهم این است که تجلی اراده هیأت مدیره بانک‌ها تا کجاست؟ شاید بتوان گفت تا حدودی همین شورای هماهنگی بانک‌ها به عنوان نماینده اعضای هیأت مدیره بانک‌ها این نقش مهم را برعهده دارد اما لازم است این مهم به طور رسمی تعریف شود. به هر حال ما با ایجاد این کارگروه قصد بازتعریف این مسأله را داریم که این شورا قادر باشد به نوعی تجلی اراده هیأت مدیره بانک‌ها باشد و مسائل کلی بانک‌ها را پی‌گیری نموده و به سرانجام برساند. در همین چارچوب، کارگروه راهبری تحول ساختاری نظام بانکی به عنوان اتاق فکر شورای هماهنگی بانک‌ها تعریف شده و در دو سال اخیر در خصوص ارائه طریق اصلاحی و همچنین انعکاس خواسته‌ها و نیازهای بانک‌ها نقش‌آفرینی مناسبی در محافل تصمیم‌گیری داشته است.

نماید، شامل این محورها می‌شود:

- مدیریت صحیح منابع - مصارف بانکی و تجهیز بهینه منابع که شاخصی است که صحت عملکرد بانک‌ها را نشان می‌دهد؛
- تأثیردهی مستقیم تسهیلات بانکی به بخش واقعی اقتصاد از طریق جذب مشارکت جمعی واحدها و بنگاه‌های اقتصادی. فقط از این طریق است که امکان تحرک اشتغال‌زایی فراهم می‌شود و گرنه اختصاص تسهیلات بانکی به واحدهایی که در فعالیت‌های طولانی‌مدت و حیاتی توسعه اقتصادی کشور مشارکت و ریسک‌پذیری چندانی ندارند از جهت معیارهای اقتصادی عدالت و کارایی دارای توجیه نیست؛
- سامان‌دهی مطالبات معوق: به ویژه وام‌های کلانی که به برخی اشخاص حقیقی و حقوقی‌ای که دارای تضامین کافی نیستند، داده می‌شود و اصطلاحاً به وام‌های زنجیره‌ای تبدیل شده‌اند که پیش‌بینی می‌شود دولت به آن توجه ویژه‌ای داشته باشد و مسأله بدهکاران بزرگ سیستم بانکی نیز در همین راستا مطرح شده است. مسأله‌ای که در این زمینه قابل بررسی و پی‌گیری است بررسی تأثیرگذاری این تسهیلات بزرگ در برنامه‌های توسعه‌ای کشور است که در بند بالا توضیح داده شد؛
- بحث سیستم جامع اطلاعات مشتری: به گونه‌ای که امکان پی‌گیری کلیه عملکردها و اطلاعات مشتریان حاصل شود تا مشتریان نتوانند از خلأهای اطلاعاتی، استفاده نادرستی داشته باشند؛
- نظارت بر مصرف تسهیلات: یکی از شاخص‌های بانکداری اسلامی این است که نظارت صحیح بر مصرف تسهیلات برقرار شود. بر اساس این منطق نمی‌توان به صرف وجود وثایق معتبر به کسی وام داد بلکه مهم‌تر از آن توجیه‌پذیری موضوع قرارداد است. البته ناگفته نماند بسیاری از این وام‌ها و تسهیلات لزوماً با وثایق کافی نیز همراه نبوده است. از سوی دیگر، برقراری سیاست‌های ترجیحی در کشور و همچنین هدف‌گذاری کنترل تورم و نرخ‌های سود بانکی زمینه و انگیزه لازم را برای عدم برگشت معوقات بانکی فراهم می‌کند. البته حوزه‌های دیگری نیز وجود دارد که به نظر می‌رسد شخص رئیس‌جمهور محترم روی آنها تأکید خاص دارند از جمله اینکه آیا ماهیت و فعالیت کنونی بانک‌ها در مسیر بانکداری اسلامی و گسترش عدالت و اشتغال‌زایی است یا خیر.

دغدغه اصلی این است که بانک‌ها هم بایستی اسلامی عمل کنند و هم در مسیر رشد و تعالی کشور مؤثر واقع شوند. نظر رئیس جمهور از ابتدا بر این بود که نظام بانکی در این مسیر قرار ندارد لذا از ابتدا بحث تحول نظام بانکی را مطرح کردند

را در جلسات مربوط به تهیه و تدوین قانون بانکداری پی‌گیری کنیم و بانک مرکزی هم تاکنون تا حد مطلوبی نظرات بانک‌ها را مدنظر قرار داده است و حتی اثر این تعاملات در تدوین جدید قانون بانکداری دیده می‌شود. یعنی ما هم به پیش‌نویسی که توسط بانک مرکزی تهیه شده بود نقد داشتیم و هم خودمان مطالبی را برای اضافه کردن به آن تهیه کردیم. همین‌طور در قانون اداره بانک‌ها نیز خلأهایی وجود دارد که باید به آن توجه شود. لایحه قانونی امور اداره بانک‌ها در سال ۱۳۵۸ تصویب شد ولی با توجه به اتفاقاتی که در مجموعه نظام بانکی رخ داده و ۳ بانک مهم از مجموعه بانک‌های دولتی جدا شدند، تغییراتی در این قانون رخ نداده است. باید قبول کرد که نمی‌شود تشکیلات اداری بانک‌ها را مانند سایر اداره‌ها قرار داد و در بسیاری از جنبه‌ها قوانین خاص خودش را می‌طلبد. اینها مواردی است که ما در این کمیته آنها را پی‌گیری می‌کنیم.

کمیته دوم مربوط به الگوی تحول نظام بانکی است. ما ایده‌هایی را که در دولت در مورد اصلاح ساختار بانک‌ها مطرح است، مدنظر قرار دادیم و در حال بررسی و تحقیق در خصوص الگوی مناسب نظام بانکی با توجه به مقتضیات کشور و انتظارات برنامه‌های پنج‌ساله و سند چشم‌انداز و طرح تحول اقتصادی هستیم. یکی از مهم‌ترین محورهای این الگو نقد طرح مشهور تفکیک بانک‌ها بر اساس نوع عقود است که قائل به فعالیت بانک‌های تجاری با عقود مبادله‌ای و بانک‌های تخصصی با عقود مشارکتی است. به نظر ما این یک تعریف علمی از بانک نیست. ما تجربه سایر کشورها را در این زمینه بررسی کرده‌ایم و رویکردمان این است که بانک می‌تواند حالت هلدینگ فعالیت‌ها و یا سوپرمارکتی از خدمات مختلف باشد. یعنی می‌تواند خدمات مختلفی را ارائه کند به شرط آنکه برای ارائه این خدمات از دپارتمان‌های تخصصی مربوطه بهره‌گیرد. اگر این صلاحیت از سوی وزارت اقتصاد و بانک مرکزی تعریف شود، بانک‌ها می‌توانند در حوزه‌های مختلف وارد شوند. این ایده جایگزینی است که ما در طرح بازتعریف بانک‌ها و یا اصلاح ساختار بانک‌ها مدنظر قرار دادیم.

کمیته دیگر ما کمیته سرمایه‌انسانی و اخلاق حرفه‌ای است. به

اقدامات صورت‌پذیرفته در این کارگروه تا به امروز چگونه بوده و این کارگروه از چه کمیته‌ها و دپارتمان‌های تخصصی‌ای بهره می‌گیرد؟

شبکه بانکی برای توسعه اقتصادی کشور زحمات زیادی را متحمل می‌شود؛ این در حالی است که برای آنکه شبکه بانکی بتواند خود فکر کند و نگاه کلانی بر مسائل و مشکلات این شبکه داشته باشد، یک خلأ مرکزی وجود دارد. هرچند بانک مرکزی دارای زیرمجموعه‌هایی مانند پژوهشکده پولی و بانکی و مؤسسه علوم بانکی است اما آنها نیز لزوماً به مسائل بانکی نمی‌پردازند. همین‌طور وزارت اقتصاد هم مسائل خاص خودش را دارد و در بسیاری موارد، شبکه بانکی حضور مناسبی در محافل تصمیم‌گیری ندارد. لذا کارگروه تحول بانکی با همکاری بانک‌ها تصمیم به دنبال کردن مسائل مختلف نظام بانکی دارد و با استفاده از کارشناسان مجرب بانک‌ها و اساتید دانشگاهی و حوزوی بسیاری از مشکلات بانک‌ها طی دو سال اخیر را دنبال کرده و تولیدات خوبی نیز در این زمینه داشته است. نظریه مشهور اقتصادی «عرضه، تقاضای خود را ایجاد می‌کند» در مورد این کارگروه صادق بوده و این کارگروه توانسته با بهره‌گیری از نخبگان و کارشناسان بانکی، خودبه‌خود تأثیرگذاری لازم را هم ایجاد کند.

در مورد فعالیت‌های این کارگروه باید گفت که این فعالیت‌ها در حد گسترده‌ای است و توسط چندین کمیته تخصصی صورت می‌پذیرد. در کمیته مقررات و قوانین پولی و بانکی، که یکی از کمیته‌های موفق این کارگروه است، مشکلاتی که بانک‌ها با آن مواجه‌اند و دادگاه‌ها، در عمل قوانین لازم در این زمینه را ندارند، شناسایی می‌شوند. ما تعاملات خوبی با بانک مرکزی داشتیم و موفق شدیم نظرات بانک‌ها

کارگروه راهبری تحول ساختاری نظام بانکی به‌عنوان اتاق فکر شورای هماهنگی بانک‌ها تعریف شده و در دو سال اخیر در خصوص ارائه طریق اصلاحی و همچنین انعکاس خواسته‌ها و نیازهای بانک‌ها نقش‌آفرینی مناسبی در محافل تصمیم‌گیری داشته است

هرچند که دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های بانک مرکزی لازم‌الاجراست ولی بایستی پایگاه قانونی نیز داشته باشند. عملاً تأییدی از سوی قانون‌گذار در مورد استانداردهای بال مستند نشده و دادگاه‌ها با قوانین دیگری که اصلاً مربوط به نظام بانکی نیست حکم صادر می‌کنند. کسی که اشرافی به قوانین اینکوترمز ندارد چطور می‌تواند در مورد تخلفات بانکی تصمیم‌گیری کند. به هر حال باید اذعان داشت که ما قوانین به‌روزشده‌ای نداریم که همه بانک‌ها از آن بهره ببرند.

اینجا مسائلی است که در کارگروه بحث شده و ما قوانین لازم را پیشنهاد داده‌ایم و این بانک مرکزی است که باید این پیشنهادها را به عنوان یک لایحه تنظیم کند و به دولت پیشنهاد دهد. ما تا حدودی توانستیم تأثیرگذار باشیم. بانک‌ها واقعاً از این حیث در گرفتاری قرار دارند و لازم است مقامات بالاتر در جریان ریز این مشکلات قرار گیرند. حتی در قانون بانکداری بدون ربا نیز مشکلات جدی وجود دارد. اگر بخواهیم به صورت صوری به قوانین گذشته عمل کنیم، پیشرفتی در این زمینه حاصل نمی‌شود. امیدوارم کارهای کارشناسی ما در این موارد جای خود را در قوانین بانکداری جدید باز کند که خوشبختانه بخش‌های زیادی از این پیشنهادها مورد توجه قرار گرفته است.

تحلیل ما این است که نظام بانکداری، نظام پیشروی است که هر لحظه و هر سال قوانین خاص خودش را بازتعریف می‌کند. ولی نظام‌های حقوقی ما همپای آن حرکت نمی‌کنند و قوانین لازم را تولید نکرده‌اند و مشکل بزرگ‌تر این است که نظام فقهی ما حتی از نظام حقوقی نیز عقب‌تر است؛ یعنی آرای فقهی بر اساس مسائل جدید بازسازی نشده‌اند و عقب مانده‌اند. لذا آرای فقهی چنانچه مبتنی بر درک دقیق شرایط محیطی و درونی بانک‌ها نباشند آرای ناقصی هستند. بنابراین لازم است آرای فقهی بر اساس درک شرایط اشاره‌شده تنظیم شوند. حتی در مواردی، قانون مدنی و قانون تجارت نیز بایستی بازتعریف شوند.

شایسته است کلیه افرادی که به دنبال اصلاح سیستم بانکی هستند، این موارد را لحاظ کنند. ما تلاش خود را در شناسایی و

واقع اصلاح بانک‌ها و اسلامی‌سازی آنها تنها معطوف به حذف ربا نیست؛ بلکه بایستی بسیاری از جنبه‌های ایجابی که ناشی از رفتار و اخلاق اسلامی است نیز در این شبکه اعمال شود.

کمیته سازوکار اجرایی بانکداری اسلامی و تطبیق عملیات بانک‌ها با چارچوب و موازین بانکداری اسلامی، کمیته ابزارها و روش‌های نوین نظام بانکی، کمیته توسعه بانکداری بین‌المللی و مقابله با تحریم‌ها و تنظیم عملکرد بانک‌ها در چارچوب تحریم‌ها و کمیته سامان‌دهی امور پژوهشی و اطلاع‌رسانی از دیگر کمیته‌های این کارگروه می‌باشند.

علاوه بر این، اظهارنظرهای حقوقی در خصوص موارد ارجاع‌شده، نقد بسته‌های سیاستی - نظارتی بانک مرکزی، تهیه دستورالعمل‌های مربوط به نحوه اجرایی‌سازی ماده ۸ طرح هدفمندسازی یارانه‌ها و تطبیق عملیات بانک‌ها با این موضوع از زمینه‌های دیگر فعالیت‌های ماست که باعث تعامل بیشتر بانک‌ها با نهادهای مرتبط شده است. یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های ما همکاری با کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی در خصوص تهیه طرح افزایش توان اعتباردهی بانک‌هاست که در حال تصویب نهایی در این کمیسیون است. به هر حال این کارگروه، حلقه تصمیم‌ساز و اتاق فکری است که شبکه بانکی و شورای هماهنگی بانک‌ها در تصمیم‌گیری‌ها به آن تکیه می‌کنند.

به نظر شما چالش‌های موجود بر سر راه اجرای طرح تحول بانکی و به‌کارگیری نتایج مطالعات کارشناسی این کارگروه چیست؟

در همایش گزارش عملکرد شبکه بانکی که در شهریورماه برگزار شد فهرست جامعی از مشکلاتی که بانک‌ها با آن مواجه هستند را توسط آقای دکتر خاوری، به نمایندگی از شورای هماهنگی بانک‌ها، ارائه دادیم و انتظار داریم مقامات تصمیم‌گیر، به این مسائل توجه کنند. ارزیابی ما این است که بدون حضور شبکه بانکی، تصمیمات اتخاذشده ناقص‌اند. تجربه نشان می‌دهد که مجموعه‌های مختلفی که در بانک مرکزی در تدوین قانون بانکداری و تجمیع قوانین پولی و بانکی کشور دخیل بودند، در عمل، بسیاری از مسائل بانک‌ها را مدنظر قرار ندادند. به عنوان مثال خدمات بانکی نظیر اعتبارات اسنادی، ضمانتنامه‌ها و بانکداری الکترونیک سرفصلی در قانون بانکداری ندارند. تاکنون قانون ناظر به ضمانتنامه بانکی نداریم و مسائل بانک در دادگاه‌ها بر حسب عقد ضمانتنامه قضاوت می‌شوند. در صورتی که عقد ضمانتنامه با ضمانتنامه بانکی متفاوت است. قانون‌گذار بایستی در این زمینه تصمیم‌گیری کند، مثلاً قوانین بین‌المللی همچون اینکوترمز را بپذیرد.

حتی در قانون بانکداری بدون ربا نیز مشکلات جدی وجود دارد. اگر بخواهیم به صورت صوری به قوانین گذشته عمل کنیم، پیشرفتی در این زمینه حاصل نمی‌شود

مسائل مدنظر مقامات بالاتر در طرح تحول، به جمع‌آوری اطلاعات و کارهای کارشناسی می‌پردازیم تا در مواردی که مسائل کلی و کلان بانک‌ها مطرح می‌شود بتوانیم مدافع نظام بانکی باشیم و به عنوان یک کارگروه آمادگی لازم را جهت شرکت در هر زمینه تصمیم‌گیری داریم.

آیا در نظر دارید در آینده نتایج فعالیت‌های این کارگروه را به نحوی به اطلاع کارشناسان و محققان و سایر نهادهای مربوطه برسانید؟

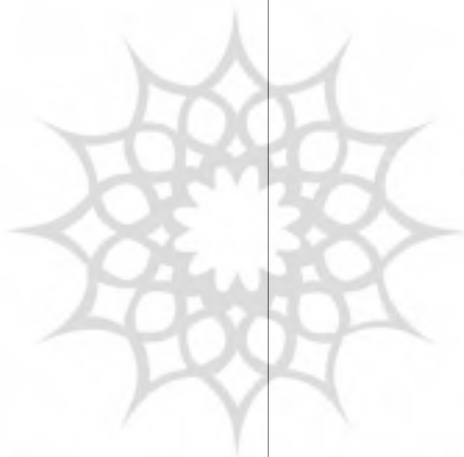
بله ما در این زمینه نشست‌های عمومی داشتیم و قصد داریم این نشست‌ها را ادامه دهیم. همچنین در حال حاضر در پی انجام برنامه‌ریزی جهت برگزاری همایشی عمومی‌تر برای ارائه نتایج تحقیقات کارگروه تحول بانکی می‌باشیم. یکی از اقدامات جدید در این خصوص برنامه‌ریزی برای اجرای برنامه صبحانه کاری مشابه تجربه اتاق بازرگانی هستیم تا تعامل بیشتری با ذی‌نفعان نظام بانکی داشته باشیم. فعالیت دیگر ما مستندسازی فعالیت‌های مشترک نظام بانکی از طریق راه‌اندازی سایت کارگروه تحول نظام بانکی است. اقدامات اولیه در این زمینه به انجام رسیده و می‌توانید از طریق مراجعه به سایت www.ttsb.ir در جریان این اقدامات قرار بگیرید. این سایت یک سایت تخصصی خواهد بود و بررسی‌ها و گزارش‌های آن از سوی اعضای سایت قابل نقد و تکمیل است. همچنین در نظر داریم با یاری خدا و با مشارکت شبکه بانکی مجموعه برنامه تلویزیونی ویژه‌ای در خصوص معرفی مسائل نظام بانکی و به‌بحث گذاشتن آن از سوی نخبگان داشته باشیم.

یافتن راه‌حل مشکلات ذکرشده انجام می‌دهیم، اما این دستگاه‌های بالاتر هستند که بایستی با جدیت بیشتری این موضوعات را پی‌گیری کنند. البته معاونت بانکی وزارت اقتصاد کاملاً در جریان فعالیت‌های ما هستند و در گزارش‌های خود به این تحقیقات و بررسی‌ها استناد کرده‌اند.

ساختار اجرایی طرح تحول نظام بانکی و عملیاتی‌شدن پیشنهادهای کارگروه به چه نحوی است؟

تشکیل این کارگروه یک حرکت خودجوش بود و به طرح و تصمیمات دولت ارتباط چندانی نداشته است. در واقع نظام بانکی نیز اطلاعات چندانی از تحولاتی که مدنظر مقامات بالاتر است، ندارد. این مسأله از موارد نقص این طرح است. اما با توجه به طرح‌هایی که در مجموعه بانک مرکزی و وزارت اقتصاد وجود دارد، دریافته‌ایم که تاکنون کار جدی برای اجرای این طرح نشده است و شاید بتوان فعالیت‌های این کارگروه و همچنین اقدامات شورای بازنگری قانون بانکداری در کمیته مرکزی را تنها اقدامات جدی در این زمینه دانست. لذا به هر حال ما نیز منتظریم ببینیم چه اقداماتی در این زمینه تحقق پیدا می‌کند. این مسأله نیاز به یک دبیرخانه جامع تحول بانکی دارد که شایسته است با کمک وزارت اقتصاد، بانک مرکزی، شبکه بانکی و با حضور نمایندگان مشخص رئیس‌جمهور و حتی نمایندگان از مجلس و قوه قضاییه شکل بگیرد و این بحث‌ها را به صورت کارشناسی، مدون کرده و اجرای دقیق و قاطع آن را پی‌گیری کنند. همه ما دغدغه اثربخشی بیشتر فعالیت‌های بانکی و تحقق بانکداری اسلامی در جامعه را داریم ولی تا زمانی که اینها در یک نهاد جامع دنبال نشود و جمع‌بندی نگردد، امکان اجرای موفق آن وجود ندارد. مطمئناً این طرح در مقایسه با طرح هدفمندسازی یارانه‌ها، ارزش کمتری ندارد. برای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها، ستاد و کارگروه‌های متفاوتی به صورت زنجیره‌ای شکل گرفت و لذا شاهدیم خوشبختانه این طرح بسیار موفق بوده است. ما انتظار داریم که در بحث اصلاحات بانکی نیز یک اراده قانونی بتواند به صورت فراهی ستاد این مباحث را تشکیل دهد. نظام بانکی بیش از دولت دغدغه اصلاحات بانکی را دارد و این گونه نیست که فرض شود اراده‌ای می‌خواهد بانک‌ها را متحول کند و خود بانک‌ها اشتیاقی به این مسأله ندارند.

در مجموع می‌توان گفت نقشه اجرایی این طرح در ذهن رئیس‌جمهور است و در صورتی که به چیزی مثل طرح هدفمندسازی یارانه‌ها تبدیل نشود، قابل اجرا نخواهد بود. ما به عنوان یک کارگروه کار خودمان را انجام می‌دهیم و با توجه به پیش‌بینی‌هایمان نسبت به

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

